

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) NUTARTIS

2018 m. balandžio 10 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra – Teisingumo Teismo procedūros reglamento 99 straipsnis – Teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose – Jurisdikcija bylose dėl tėvų pareigų – Vaiko globa – Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 – 8, 10 ir 13 straipsniai – Vaiko „nuolatinės gyvenamosios vietos“ sąvoka – Kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl vaiko gyvenamosios vietos – Neteisėtas išvežimas ar negrąžinimas – Jurisdikcija vaikų grobimo atvejais“

Byloje C-85/18 PPU

dėl *Judecătoria Oradea* (Oradios pirmosios instancijos teismas, Rumunija) 2017 m. spalio 4 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2018 m. vasario 8 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

CV

prieš

DU

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė R. Silva de Lapuerta, teisėjai C. G. Fernlund, A. Arabadžiev, S. Rodin (pranešėjas) ir E. Regan,

generalinis advokatas P. Mengozzi,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į 2018 m. vasario 20 d. Teisingumo Teismo pirmininko prašymą, pateiktą pagal Procedūros reglamento 107 straipsnį, įvertinti būtinybę nagrinėti šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą,

atsižvelgęs į 2018 m. vasario 28 d. pirmosios kolegijos sprendimą nagrinėti šį prašymą pagal minėtą procedūrą,

priima šią

* Proceso kalba: rumunų.

Nutartį

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243), išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant CV ir DU, nepilnamečio vaiko tėvų, ginčą dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ir išlaikymo išmokos priteisimo.

Teisinis pagrindas

Tarptautinė teisė

- 3 1980 m. spalio 25 d. Hagos konvencija dėl tarptautinio vaikų grobimo civilinių aspektų (toliau – 1980 m. Hagos konvencija), kaip matyti iš jos preambulės, siekiama, be kita ko, tarptautiniu mastu apsaugoti vaikus nuo žalingų padarinių, kurių sukelia jų neteisėtas išvežimas ar laikymas, ir nustatyti tvarką, kuri užtikrintų greitą jų sugrąžinimą į valstybę, kurioje jie nuolat gyvena. Šią konvenciją ratifikavo visos Europos Sąjungos valstybės narės.
- 4 Šios konvencijos 3 straipsnyje nurodyta:

„Vaiko išvežimas ar laikymas laikomas neteisėtu, jei:

- a) pažeidžiamos globos teisės, suteiktos asmeniui, institucijai ar kitai organizacijai atskirai ar kartu, pagal valstybės, kurioje vaikas nuolat gyveno prieš pat jį išvežant ar laikant, įstatymus; ir
- b) išvežimo ar laikymo metu tomis teisėmis buvo faktiškai naudojamosi, individualiai ar bendrai, arba būtų buvę taip naudojamosi, jei vaikas nebūtų išvežtas ar laikytas.

Globos teisės, nurodytos a punkte, gali būti suteiktos pagal įstatymą arba teismo ar administracinės institucijos sprendimu, arba pagal susitarimą, turintį teisinę galią pagal tos valstybės įstatymus.“

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 2201/2003

- 5 Reglamento Nr. 2201/2003 12 ir 17 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(12) Jurisdikcijos pagrindai, susiję su tėvų pareigomis, nustatyti šiame reglamente, yra suformuluoti kuo labiausiai atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Tai reiškia, kad jurisdikcija turėtų pirmiausiai priklausyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybei narei [valstybės narės teismams], išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba pagal tėvų pareigų turėtojų susitarimą.

<...>

- (17) Vaiko neteisėto išvežimo ar negrąžinimo atvejais, vaiko grąžinimas turėtų būti užtikrinamas nedelsiant ir šiuo tikslu turėtų ir toliau būti taikoma [1980 m. Hagos konvencija], papildoma šio reglamento, ypač 11 straipsnio, nuostatomis. <...>“

6 Šio reglamento 1 straipsnyje „Taikymo sritis“ numatyta:

„1. Šis reglamentas taikomas bet kokio pobūdžio teismo civilinėms byloms, susijusioms su:

- a) <...> santuokos nutraukimu, gyvenimu skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimu negaliojančia;
- b) tėvų pareigų skyrimu, naudojimosi jomis, perdavimu, apribojimu ar atėmimu.

2. Šio straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos bylos konkrečiai gali būti susijusios su:

- a) globos teisėmis ir bendravimo teisėmis;

<...>

3. Šis reglamentas netaikomas:

<...>

- e) išlaikymo pareigoms;

<...>

7 Reglamento 2 straipsnyje „Sąvokų apibrėžimai“ nustatyta:

„Šiame reglamente:

<...>

- 7) „tėvų pareigos“ – visos teisės ir pareigos, susijusios su vaiko asmeniu ar turtu, suteikiamos fiziniam ar juridiniam asmeniui teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu[. Jos apima, be kita ko, globos teises ir bendravimo teises];
- 8) „tėvų pareigų turėtojas“ – kiekvienas asmuo, turintis tėvų pareigas vaikui;
- 9) „globos teisės“ apima teises ir pareigas, susijusias su vaiko priežiūra, ypač teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą;

<...>

11) „neteisėtas išvežimas ar negražinimas“ – tai vaiko išvežimas ar negražinimas tais atvejais, kai:

- a) tuo pažeidžiamos globos teisės, įgytos teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta iki išvežimo ar negražinimo [prieš pat išvežimą ar negražinimą];

ir

- b) jei išvežimo ar negražinimo metu globos teisėmis buvo faktiškai naudojamosi drauge ar jų su niekuo nesidalijant arba jomis taip būtų naudojamosi išvežimui ar negražinimui [būtų buvę taip naudojamosi, jei vaikas nebūtų išvežtas ar negražintas]. Laikoma, kad globa yra įgyvendinama kartu, kai pagal teismo sprendimą ar įstatymų nustatyta tvarka vienas tėvų teisių turėtojas negali spręsti dėl vaiko gyvenamosios vietos be kito tėvų pareigų turėtojo sutikimo.“

8 Šio reglamento 8 straipsnyje „Bendroji jurisdikcija“ nustatyta:

„1. Valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje.

2. Šio straipsnio 1 daliai taikomos 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatos [Šio straipsnio 1 dalis taikoma nepažeidžiant 9, 10 ir 12 straipsnių nuostatų].“

9 Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnyje „Jurisdikcija vaikų grobimo atvejais“ nurodyta:

„Vaiką neteisėtai išvežus ar negrąžinus, valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo [prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą] turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai išlaiko savo jurisdikciją iki tol, kol vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje ir:

a) išvežimui ar negrąžinimui tylėjimu pritaria kiekvienas globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija;

arba

b) vaikas toje kitoje valstybėje narėje pragyvena bent vienerius metus nuo to, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, ir vaikas susigyvena su nauja aplinka, ir įvykdoma bent viena iš sąlygų:

i) per vien[us] metus nuo to, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija sužinojo arba turėjo sužinoti apie vaiko buvimo vietą, valstybės narės, kurioje vaikas buvo išvežtas ar yra laikomas, kompetentingoms valdžios institucijoms nebuvo pateiktas prašymas jį grąžinti;

ii) globos teisių turėtojo prašymas grąžinti buvo atsiimtas ir per i papunktyje nustatytą laikotarpį nebuvo pateiktas naujas prašymas;

iii) byla valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo [prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą] turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teisme buvo užbaigta pagal 11 straipsnio 7 dalį;

iv) valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo [prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą] turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai priėmė sprendimą dėl globos, nereikalaujantį vaiką grąžinti.“

10 Šio reglamento 11 straipsnyje „Vaiko grąžinimas“ nurodyta:

„1. Tais atvejais, kai globos teises turintis asmuo, institucija ar kita organizacija prašo valstybės narės teismą priimti sprendimą remiantis [1980 m. Hagos konvencija] sugrąžinti neteisėtai išvežtą ar kitoje, nei jis nuolat gyvena valstybėje narėje, laikomą vaiką [sugrąžinti į kitą, nei jis nuolat gyvena prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą, valstybę narę neteisėtai išvežtą ar neteisėtai tokioje valstybėje laikomą vaiką], taikomos šio straipsnio 2–8 dalys.

<...>

3. Teismas, kuriam pateikiamas pareiškimas dėl vaiko grąžinimo pagal šio straipsnio 1 dalį, skubiai išnagrinėja tą pareiškimą taikydamas skubiausias procedūras, kurias leidžia nacionalinė teisė.

Nepažeisdamas pirmos pastraipos, teismas ne vėliau kaip per šešias savaites nuo pareiškimo pateikimo, išskyrus atvejus, kai išimtinės aplinkybės neleidžia to daryti, priima sprendimą.

<...>“

11 Minėto reglamento 13 straipsnyje „Vaiko buvimo vieta grindžiama jurisdikcija“ 1 dalyje nustatyta:

„Jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta negali būti nustatyta ir jurisdikcija negali būti nustatyta remiantis 12 straipsniu, jurisdikciją turi valstybės narės, kurioje yra vaikas, teismai.“

Reglamentas (EB) Nr. 4/2009

12 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje (OL L 7, 2009, p. 1) taikomas, kaip matyti iš jo 1 straipsnio 1 dalies, „išlaikymo prievolėms, atsirandančioms iš šeimos santykių, tėvystės ar motinystės, santuokos ar giminytės“.

13 Šio reglamento 3 straipsnyje „Bendrosios nuostatos“ numatyta:

„Jurisdikciją nagrinėti su išlaikymo prievolėmis susijusias bylas valstybėse narėse turi:

<...>

d) teismas, kuris pagal teismo valstybės teisę turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis susijusias bylas, jei kartu [papildomai] keliamas reikalavimas dėl išlaikymo, išskyrus atvejus, kai ši jurisdikcija grindžiama vien tik vienos iš šalių pilietybe.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

14 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad Rumunijos piliečiai CV ir DU kaip nesusituokusi pora kartu gyveno Portugalijoje. 2010 m. spalio 29 d. toje valstybėje narėje jie susilaukė vaiko. Jų sūnus turi Portugalijos pilietybę.

15 2015 m. liepos mėn. tėvai pradėjo gyventi skyrium. Motina DU išsikėlė iš bendros gyvenamosios vietos. Jų vaikas liko gyventi su tėvu CV.

16 Pradėję gyventi skyrium, tėvai pagal Portugalijos teisę tėvų pareigas įgyvendino bendrai, įskaitant, be kita ko, teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą.

17 2016 m. balandžio 11 d. motina kreipėsi į Portugalijos teismą su prašymu pripažinti jai vaiko globos teises.

18 2016 m. balandžio 25 d. tėvas išvyko iš Portugalijos į Rumuniją ir kartu išsivežė sūnų be motinos sutikimo.

19 2016 m. liepos 15 d. laikinu sprendimu Portugalijos teismas patenkino motinos prašymą ir patikėjo vaiko globą motinai.

20 2017 m. balandžio 4 d. motina kreipėsi į kompetentingus Rumunijos teismus, siekdama vaiko gražinimo pagal 1980 m. Hagos konvenciją. Todėl *Tribunalul București* (Bukarešto apygardos teismas, Rumunija) turėjo nagrinėti bylą dėl tarptautinio vaikų grobimo.

21 Sprendimu civilinėje byloje šis teismas nurodė gražinti vaiką į Portugaliją dėl to, kad ši valstybė turėjo būti laikoma jo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybe nare. Šis sprendimas paliktas nepakeistas 2017 m. rugpjūčio 16 d. *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas) sprendimu, jame nuspręsta, kad Rumunija negali būti laikoma vaiko gyvenamosios vietos valstybe, atsižvelgiant į jo neteisėtą išvežimą iš Portugalijos į Rumuniją.

- 22 Nepaisydamas šio proceso, tėvas 2017 m. balandžio 21 d. pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme – *Judecătoria Oradea* (Oradios pirmosios instancijos teismas, Rumunija) ir prašė nustatyti vaiko gyvenamąją vietą jo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje Rumunijoje, taip pat priteisti iš vaiko motinos išlaikymą ir bylinėjimosi išlaidas.
- 23 Šiuo klausimu CV, be kita ko, tvirtina, kad nuo to laiko, kai DU paliko bendrą gyvenamąją vietą, ji jų vaiką lankė tik retkarčiais ir neprisidėjo nei prie jo išlaikymo, nei prie auklėjimo. Taip yra ir dabar: pasak jo, DU su jų vaiku susisiekiama tik kartą per mėnesį telefonu.
- 24 Atsiliepime į ieškinį DU prašė atmesti ieškinį ir, remdamasi Rumunijos civilinio proceso kodekso 132 straipsniu ir nurodydama Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnį, pareiškė prieštaravimą, grindžiamą tuo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neturi jurisdikcijos, taip pat nurodė aplinkybę, jog jurisdikciją turintys Rumunijos teismai, nagrinėję vaiko pagrobimo bylą, minėtais sprendimais nusprendė, kad nepilnamečio vaiko teisėta nuolatinė gyvenamoji vieta yra Portugalijoje.
- 25 Iškėlus šį jurisdikcijos neturėjimu grindžiamą prieštaravimą, tėvas paprašė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl vaiko „nuolatinės gyvenamosios vietos“ sąvokos, iš esmės nustatytos Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnyje, išaiškinimo.
- 26 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pirmiausia turi išnagrinėti vaiko motinos pareikštą jurisdikcijos neturėjimu grindžiamą prieštaravimą, o tam, kad galėtų dėl jo nuspręsti, jis turi aiškinti „nuolatinės gyvenamosios vietos“ sąvoką.
- 27 Šiuo klausimu šis teismas pažymi, kad, nors tą dieną, kai į jį kreiptasi pagrindinėje byloje, vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta buvo pas tėvą, Oradijoje (Rumunija), šios nutarties 21 punkte nurodytuose sprendimuose jurisdikciją turintys Rumunijos teismai konstatavo, kad vaiko išvežimas iš Portugalijos į Rumuniją buvo neteisėtas ir kad jo nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Portugalijoje.
- 28 Šiomis aplinkybėmis *Judecătoria Oradea* (Oradios pirmosios instancijos teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir Teisingumo Teismui pateikti šiuos prejudicinius klausimus:
- „1. Ar sąvoka „vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį, turi būti aiškinama taip, kad ši nuolatinė gyvenamoji vieta yra vieta, kur vaikas tam tikru mastu yra integravęsis į socialinę ir šeimines aplinkas, nepaisant to, kad po to, kai tėvas jį išsivežė į valstybę, kurioje jis integravosi į socialinę ir šeimines aplinkas, kitoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas? O gal tokiu atveju taikytinos Reglamento Nr. 2201/2003 13 straipsnio nuostatos, kuriose numatyta vaiko buvimo vieta grindžiama jurisdikcija?
2. Ar tai, kad nepilnametis vaikas turi tos valstybės narės, kurioje apsigyveno su tėvu, pilietybę, kai abu jo tėvai turi tik Rumunijos pilietybę, yra svarbu, siekiant nustatyti nuolatinę gyvenamąją vietą?“

Dėl skubos procedūros

- 29 2018 m. vasario 20 d. raštu Teisingumo Teismo pirmininkas, remdamasis Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnio 3 dalimi, paprašė tuo tikslu paskirtos kolegijos įvertinti būtinybę nagrinėti šį prašymą pagal sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

- 30 Šiuo klausimu reikia priminti, kad iš jurisprudencijos matyti, jog Teisingumo Teismas pripažįsta poreikį skubiai priimti sprendimus vaiko išvežimo situacijose, ypač kai vaiko atskyrimas nuo vieno iš tėvų gali pabloginti jų santykius arba pakenkti esamiems arba būsimiems santykiams ir sukelti nepataisomą psichinę žalą (šiuo klausimu žr. 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Aguirre Zarraga*, C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, 39 punktą).
- 31 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad septynerių metų vaikas jau beveik dvejus metus gyvena su tėvu Rumunijoje ir yra atskirtas nuo motinos, kuri gyvena Portugalijoje. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas šiuo klausimu primena, kad jurisdikciją turintys Rumunijos teismai, nagrinėję tarptautinio vaiko grobimo bylą, kaip tai suprantama pagal 1980 m. Hagos konvenciją, galutiniu sprendimu konstatavo, kad šis vaikas buvo neteisėtai išvežtas iš Portugalijos į Rumuniją. Jis taip pat pažymi, kad CV teigia, jog DU su jų vaiku susisiekiama tik kartą per mėnesį telefonu.
- 32 Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į tai, kad vaikas yra tokio amžiaus, kai labai svarbus jo lavinimas, užsitęsusi dabartinė situacija gali labai – ar net nepataisomai – pakenkti šio nepilnamečio vaiko santykiams su motina. Be to, kadangi, remiantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo konstatuotais faktais, šio vaiko socialinė ir šeimatinė integracija jo dabartinės gyvenamosios vietos valstybėje narėje yra jau labai pažengusi, užsitęsusi ši padėtis gali dar labiau sutrikdyti jo integraciją į šeimatinę ir socialinę aplinką galimo grąžinimo į Portugaliją atveju (šiuo klausimu žr. 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Aguirre Zarraga*, C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, 40 punktą).
- 33 Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismo pirmoji kolegija, atsižvelgusi į teisėjo pranešėjo siūlymą ir susipažinusi su generalinio advokato nuomone, 2018 m. vasario 28 d. nusprendė nagrinėti šį prašymą pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

Dėl prejudicinių klausimų

- 34 Pagal Procedūros reglamento 99 straipsnį, jeigu klausimas, dėl kurio pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, yra tapatus klausimui, dėl kurio Teisingumo Teismas jau yra priėmęs sprendimą, jeigu atsakymą į tokį klausimą galima aiškiai nustatyti iš jurisprudencijos arba jeigu atsakymas į klausimą, dėl kurio pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą, nekelia jokių pagrįstų abejonių, Teisingumo Teismas, vadovaudamasis teisėjo pranešėjo siūlymu ir išklauses generalinį advokatą, bet kada gali nuspręsti priimti sprendimą motyvuota nutartimi.
- 35 Ši nuostata taikytina nagrinėjant šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą.
- 36 Pirmiausia primintina, jog tai, kad nacionalinis teismas formaliai pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nurodydamas tam tikras Sąjungos teisės nuostatas, netrukdo Teisingumo Teismui pateikti šiam teismui išsamaus išaiškinimo, kuris gali būti naudingas sprendimui jo nagrinėjamoje byloje priimti, neatsižvelgiant į tai, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas apie tai užsimena savo pateiktuose klausimuose (žr., be kita ko, 2016 m. rugsėjo 29 d. Sprendimo *Essent Belgium*, C-492/14, EU:C:2016:732, 43 punktą ir 2017 m. vasario 15 d. Sprendimo *W ir V*, C-499/15, EU:C:2017:118, 45 punktą).
- 37 Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismo atsakymas į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimus turi suteikti tam teismui galimybę priimti sprendimą dėl jame DU pareikšto jurisdikcijos neturėjimo grindžiamo prieštaravimo pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnį, o šis prieštaravimas, šio teismo teigimu, turi būti išnagrinėtas prieš nagrinėjant kitus prieštaravimus ir bylos esmę.

- 38 Šiomis aplinkybėmis konstatuotina, pirma, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas neteisėtas vaiko išvežimas, kaip tai suprantama pagal 1980 m. Hagos konvencijos 3 straipsnio pirmą pastraipą ir Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 11 punktą.
- 39 Iš šių nuostatų matyti, kad neteisėtas vaiko išvežimas arba negražinimas, kurie šiose nuostatose apibrėžiami labai panašiai, yra tuomet, kai vaikas išvežtas arba negražinamas pažeidžiant globos teises, įgytas teismo sprendimu, įstatymų nustatyta tvarka ar juridinę galią turinčiu susitarimu pagal valstybės narės, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat išvežimą ar negražinimą, teisę (žr. 2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *OL*, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 36 punktą).
- 40 Pagrindinėje byloje nagrinėjamu atveju vaiką tėvas išvežė į Rumuniją be jo motinos sutikimo, pažeisdamas globos teises, suteiktas bendrai abiem tėvams pagal valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat jo išvežimą, t. y. Portugalijos Respublikos, teisę. Taip pat neginčijama, kad Rumunijos teismai, į kuriuos kreiptasi pagal Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnį su prašymu remiantis 1980 m. Hagos konvencija priimti sprendimą grąžinti vaiką, įsiteisėjusiu sprendimu patvirtino šio išvežimo neteisėtumą ir nurodė grąžinti vaiką į Portugaliją.
- 41 Iš to matyti, kad tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė pagrindinėje byloje, valstybės narės teismo jurisdikcija bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kuris neteisėtai išvežamas į kitą valstybę, nustatoma remiantis ne Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalyje numatyta ir prejudiciniuose klausimuose nurodyta bendrosios jurisdikcijos taisykle, kurioje numatyta teisėto išvežimo į kitą valstybę narę situacija (šiuo klausimu žr. 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 42 punktą).
- 42 Iš tiesų, remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 2 dalimi, minėto straipsnio 1 dalyje numatyta bendrosios jurisdikcijos taisyklė taikoma nepažeidžiant, be kita ko, šio reglamento 10 straipsnio, kuriame nustatyta speciali taisyklė neteisėto vaiko išvežimo ar negražinimo atveju, nuostatų.
- 43 Be to, pažymėtina, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo klausimai susiję tik su Reglamento Nr. 2201/2003 išaiškinimu, nors iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinė byla susijusi ne vien su tėvų pareigomis, bet ir su išlaikymo prievolėmis, kurios pagal minėto reglamento 1 straipsnio 3 dalies e punktą nepatenka į šio reglamento taikymo sritį.
- 44 Taigi, remiantis šios nutarties 36 punkte priminta jurisprudencija, reikia performuluoti pateiktus klausimus, nurodant Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį, skirtą jurisdikcijai vaikų grobimo atvejais, ir Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnį, kuriame reglamentuojama jurisdikcija išlaikymo prievolių srityje.
- 45 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia manyti, kad savo klausimais, kuriuos būtina nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis ir Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad valstybės narės, į kurią nepilnametis vaikas buvo neteisėtai išvežtas vieno iš tėvų, teismai turi jurisdikciją spręsti dėl pastarojo pateikto prašymo dėl globos teisių ir išlaikymo prievolių šio vaiko atžvilgiu, jeigu po išvežimo vaikas tam tikru mastu integravosi į socialinę ir šeiminingą aplinką šioje valstybėje narėje, kurios pilietybę, beje, turi abu tėvai, tačiau egzistuoja laikinas teismo sprendimas, kurį priėmė valstybės narės, kur vaikas gyveno iki išvežimo, teismai ir kuriuo jo globa paskirta kitam iš tėvų ir vaiko gyvenamoji vieta nustatyta šio kito iš tėvų adresu, pirmosios vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje, kurios pilietybę jis taip pat turi.
- 46 Vaikų neteisėto išvežimo atvejais Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsniu pagal bendrą taisyklę jurisdikcija bylose dėl tėvų pareigų suteikiama valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat neteisėtą išvežimą, teismams. Iš principo ši jurisdikcija išlieka, ir ją galima perleisti tik tuo atveju, jei vaikas įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje ir jeigu taip pat tenkinama viena iš alternatyvių sąlygų, nurodytų tame 10 straipsnyje (2010 m. liepos 1 d. Sprendimo *Povse*, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, 41 punktą).

- 47 Pagrindinėje byloje neginčijama, kad aptariamo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat jo neteisėtą išvežimą į Rumuniją buvo Portugalijoje.
- 48 Kalbant apie laikino teismo sprendimo skirti vaiko globą, kokį paskelbė Portugalijos teismai pagrindinėje byloje, kuriuo atitinkamo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta nustatyta motinos nuolatinės gyvenamosios vietos Portugalijoje adresu, galiojimą, reikia priminti, kad Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnyje būtent numatyta situacija, kai vaikas įgyja naują nuolatinę gyvenamąją vietą po neteisėto išvežimo ar negrąžinimo (šiuo klausimu žr. 2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 55 punktą*). Kaip nurodyta šios nutarties 39 punkte, neteisėtas išvežimas ar negrąžinimas yra tuomet, kai vaikas išvežtas arba negrąžinamas pažeidžiant globos teises, įgytas pagal teismo sprendimą.
- 49 Taigi tokio laikinojo teismo sprendimo buvimas negali būti lemiamas veiksnys nustatant vaiko „nuolatinę gyvenamąją vietą“, kaip tai suprantama pagal Reglamentą Nr. 2201/2003, nes ši „nuolatinės gyvenamosios vietos“ sąvoka iš esmės išreiškia fakto klausimą (šiuo klausimu žr. 2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 54 punktą*).
- 50 Net darant prielaidą, kad atitinkamas vaikas pagrindinėje byloje įgijo naują nuolatinę gyvenamąją vietą, kaip tai suprantama pagal šį reglamentą, Rumunijoje, reikia konstatuoti, kad, kaip buvo priminta šios nutarties 46 punkte, šis teismas gali pripažinti savo jurisdikciją pagal minėto reglamento 10 straipsnį vietoj valstybės narės, kurioje vaikas prieš pat neteisėtą išvežimą ar negrąžinimą turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismų tik tuomet, kai taip pat įvykdoma viena iš šio 10 straipsnio a ir b punktuose numatytų alternatyvių sąlygų.
- 51 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra pažymėjęs, kad Reglamentu Nr. 2201/2003 siekiama atgrasyti nuo vaikų grobimo tarp valstybių narių ir kad vaiko neteisėto išvežimo, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, pasekmė iš principo neturėtų būti valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat jį neteisėtai išvežant, teismų turimos jurisdikcijos perleidimas valstybės narės, kurioje po išvežimo yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, teismams net ir tuo atveju, kai po pagrobimo vaikas joje įgijo nuolatinę gyvenamąją vietą. Todėl jis nusprendė, kad Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnio a ir b punktuose esančias sąlygas reikia aiškinti siaurai (2010 m. liepos 1 d. Sprendimo *Povse, C-211/10 PPU, EU:C:2010:400, 43–45 punktai*).
- 52 Pagrindinėje byloje pažymėtina, jog iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos nematyti, kad įvykdyta viena iš šių sąlygų. Viena vertus, atsižvelgiant į vaiko motinos Portugalijos ir Rumunijos teismams pateiktus prašymus, negali būti kalbos apie vaiko globos teises turinčio asmens pritarimą dėl išvežimo ar negrąžinimo, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį. Kita vertus, atsižvelgiant į tai, kad per vienus metus nuo atitinkamo vaiko išvežimo pateiktas prašymas dėl grąžinimo, kurį Rumunijos teismai patenkino, ir neatrodo, kad Portugalijos teismai būtų priėmę sprendimą dėl globos, nereikalaujantį grąžinti vaiko, nė viena iš šio reglamento 10 straipsnio b punkte nurodytų sąlygų negali būti laikoma įvykdyta.
- 53 Taigi reikia nuspręsti, kad, esant tokiai situacijai, kaip pagrindinėje byloje, valstybės narės, kurioje buvo vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta prieš pat neteisėtą išvežimą, teismai pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį turi jurisdikciją nagrinėti prašymą, susijusį su šio vaiko globa.
- 54 Dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo jurisdikcijos nagrinėti prašymą dėl išlaikymo išmokos priteisimo primintina, kad Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnio d punkte numatyta, jog jurisdikciją nagrinėti su išlaikymo prievolėmis susijusias bylas valstybėse narėse gali turėti teismas, kuris pagal teismo valstybės teisę turi jurisdikciją nagrinėti su tėvų pareigomis susijusias bylas, jei papildomai keliamas reikalavimas dėl išlaikymo, išskyrus atvejus, kai ši jurisdikcija grindžiama tik vienos iš šalių pilietybe. Pagal šią nuostatą teismas, turintis jurisdikciją pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį, iš esmės taip pat turės jurisdikciją nagrinėti prašymą dėl išlaikymo

prievolių, papildomai pateiktą jo nagrinėjamoje byloje dėl tėvų pareigų (šiuo klausimu žr. 2014 m. lapkričio 12 d. Sprendimo *L, C-656/13*, EU:C:2014:2364, 35 punktą ir 2018 m. sausio 16 d. Nutarties *PM, C-604/17*, nepaskelbta Rink., EU:C:2018:10, 32 punktą).

- 55 Taigi, kadangi, kaip matyti iš šios nutarties 53 punkto, Rumunijos teismai pagal Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnį neturi jurisdikcijos nagrinėti prašymo dėl tėvų pareigų vaikui, dėl kurio kilo ginčas pagrindinėje byloje, jie neturi ir jurisdikcijos nagrinėti prašymo dėl išlaikymo išmokos priteisimo pagal Reglamento (EB) Nr. 4/2009 3 straipsnį. Be to, iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos nematyti, kad šie teismai turėtų jurisdikciją spręsti dėl išlaikymo prievolių kitais pagrindais, numatytais Reglamente Nr. 4/2009.
- 56 Taigi, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo turimą bylos medžiagą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neturi jurisdikcijos nagrinėti nei prašymo dėl globos teisių, nei klausimo dėl išlaikymo išmokos priteisimo CV ir DU vaiko atžvilgiu; šią jurisdikciją turi Portugalijos teismai.
- 57 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktus klausimus reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 2201/2003 10 straipsnis ir Reglamento Nr. 4/2009 3 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad tokioje byloje, kaip pagrindinė, kai vaikas, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta buvo vienoje valstybėje narėje, buvo neteisėtai vieno iš tėvų išvežtas į kitą valstybę narę, tos kitos valstybės narės teismai neturi jurisdikcijos nagrinėti prašymo dėl globos teisių arba išlaikymo išmokos nustatymo šio vaiko atžvilgiu, jeigu nėra jokių požymių, kad kitas iš tėvų pritarė dėl jo išvežimo arba nepateikė prašymo grąžinti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 58 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti tas teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamento (EB) Nr. 1347/2000, 10 straipsnis ir 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje 3 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad tokioje byloje, kaip pagrindinė, kai vaikas, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta buvo vienoje valstybėje narėje, buvo neteisėtai vieno iš tėvų išvežtas į kitą valstybę narę, tos kitos valstybės narės teismai neturi jurisdikcijos nagrinėti prašymo dėl globos teisių arba išlaikymo išmokos nustatymo šio vaiko atžvilgiu, jeigu nėra jokių požymių, kad kitas iš tėvų pritarė dėl jo išvežimo arba nepateikė prašymo grąžinti.

Parašai.